

Отримано: 10 березня 2021 р.

Прорецензовано: 19 березня 2021 р.

Прийнято до друку: 22 березня 2021 р.

e-mail: bash_serg@ukr.net

salaty@bigmir.net

DOI: 10.25264/2311-5149-2021-20(48)-96-101

Башлай С. В., Салата Г. В. Технологія фандрайзингу для стимулювання розвитку об'єднання територіальних громад. *Наукові записки Національного університету «Острозька академія». Серія «Економіка»* : науковий журнал. Острог : Вид-во НаУОА, березень 2021. № 20(48). С. 96–101.

УДК: 336:352(477)

JEL-класифікація: L31, D64

ORCID-ідентифікатор: 0000-0002-2247-5440

ORCID-ідентифікатор: 0000-0002-2673-8463

Башлай Сергій Вікторович,

кандидат економічних наук, доцент кафедри економіки та підприємництва
Сумського національного аграрного університету

Салата Галина Володимирівна,

доктор історичних наук, доцент інформаційних технологій Київського національного університету культури і мистецтв

**ТЕХНОЛОГІЯ ФАНДРАЙЗИНГУ ДЛЯ СТИМУЛЮВАННЯ РОЗВИТКУ
ОБ'ЄДНАННЯ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД**

У статті досліджено зміст технології фандрайзингу у контексті її впливу на розвиток об'єднання територіальних громад. Доведено, що для України здійснення фандрайзингової діяльності на місцевому рівні є ефективним інструментом залучення додаткових ресурсів в об'єднані територіальні громади. Розглянуто особливості, джерела фандрайзингу, напрями реалізації його завдань. Обґрунтовано важливість краудфандингу як одного із способів фандрайзингу та інструменту залучення через інтернет значної суми грошей для реалізації ідей і проектів, направлених на розвиток об'єднаних територіальних громад.

Ключові слова: децентралізація, фандрайзинг, краудфандинг, фінансування, джерела ресурсів.

Башлай Сергей Викторович,

кандидат экономических наук, доцент кафедры экономики и предпринимательства
Сумского национального аграрного университета

Салата Галина Владимировна,

доктор исторических наук, доцент информационных технологий
Киевского национального университета культуры и искусств

**ТЕХНОЛОГИЯ ФАНДРАЙЗИНГА ДЛЯ СТИМУЛИРОВАНИЯ РАЗВИТИЯ
ОБЪЕДИНЕННЫХ ТЕРРИТОРИАЛЬНЫХ ГРОМАД**

В статье исследовано содержание технологии фандрайзинга в контексте её влияния на развитие объединенных территориальных громад. Доказано, что для Украины осуществление фандрайзинговой деятельности на местном уровне является эффективным инструментом для привлечения дополнительных ресурсов в объединенные территориальные громады. Рассмотрены особенности, источники фандрайзинга, направления реализации его задач. Обоснована важность краудфандинга как одного из способов фандрайзинга и инструмента привлечения через Интернет значительной суммы денег для реализации идей и проектов, направленных на развитие объединенных территориальных громад.

Ключевые слова: децентрализация, фандрайзинг, краудфандинг, финансирование, источники ресурсов.

Serhii Bashlai,

PhD, Associate of Professor at the Department of Economics and Entrepreneurship, Sumy National Agrarian University

Halyna Salata,

Doctor of Historical Sciences, Associate Professor at the Department information technologies,
Kyiv national university of culture and arts

**FUNDRAISING TECHNOLOGY TO STIMULATE THE DEVELOPMENT
OF TERRITORIAL COMMUNITIES**

In the process of implementation of decentralization reform, the level of financial security of the united territorial communities is important for the implementation of their powers and tasks. In times of crisis and reduction of state funding and

funding of projects of united territorial communities by private, foreign donors, fundraising is an effective mean of promoting the development of civil society and providing social and other important services for citizens. The article examines the content of fundraising technology in the context of its impact on the development of the association of territorial communities. It has been proven that for Ukraine, the implementation of fundraising activities at the local level is an effective tool for attracting additional resources to the united territorial communities. It is established that the main sources of fundraising include: the state, local governments, international funds and donors, commercial entities, individuals, own commercial activities. Grants of international charitable organizations and foundations are recognized as the main directions of fundraising; participation in state (or regional) target programs; funds from the local budget; funds from other funds; collection of donations; appeals to commercial companies, banks; involvement of other types of resources. The importance of crowdfunding as one of the ways of fundraising and a tool to attract a significant amount of money via the Internet for the implementation of ideas and projects aimed at the development of united territorial communities is substantiated. It has been proven that the popularity of social networks allows to spread the necessary information among a large number of people, which will make it possible to inform the public about the importance and feasibility of a socio-economic project in a certain united territorial community and raise the necessary funds. It is established that the main stages of municipal fundraising are: gathering information from stakeholders; definition of current and strategic goals of the community; identification of community fundraising options; recourse to sources of fundraising; choice of fundraising methods at the local level; control over the implementation of fundraising; evaluation of the result and gratitude to donors; project implementation.

Keywords: decentralization, fundraising, crowdfunding, financing, sources of resources.

Постановка проблеми. Україна є молодою державою, яка перебуває на етапі реформування багатьох сфер державного управління. Однією з таких реформ є децентралізація, яка полягає у наданні більшої самостійності окремим регіонам України, утворенні об'єднання територіальних громад. Одним з важливих аспектів децентралізації є їх відносна економічна самостійність. У зарубіжних країнах така самостійність забезпечується застосуванням технології фандрайзингу. Збір коштів із різних джерел для реалізації соціально-економічних потреб громади є ефективним способом задоволення її інтересів. Україна має великий інтелектуальний потенціал, який реалізується у розробці інноваційних проектів та вмінні їх презентувати з метою залучення осіб, які володіють необхідними ресурсами для їх втілення в життя. Така технологія сприяє розвитку об'єднання територіальних громад.

Аналіз основних досліджень і публікацій. Теоретичною основою дослідження сутності та моделей фандрайзингу є наукові праці Д. Синяка, А. М. Соколова та ін. науковців. Фандрайзинг як джерело фінансування об'єднаних територіальних громад досліджували А. Е. Горохова, В. Козак, В. Д. Секерин. Економічний розвиток громад вивчав В. Пальчук.

Мета статті: дослідити зміст технології фандрайзингу у контексті її впливу на розвиток об'єднання територіальних громад. Для досягнення поставленої мети, визначені такі завдання:

- дослідити сутність фандрайзингу, джерел ресурсів фандрайзингу, напрями реалізації;
- розглянути зміст краудфандингу як одного із способів фандрайзингу.

Виклад основного матеріалу. Реформа децентралізації зумовила перехід повноважень від органів державної влади до органів місцевого самоврядування. Започаткування децентралізації пов'язане із прийняттям Закону України «Про добровільне об'єднання територіальних громад» від 5 лютого 2015 р. № 157-VIII, який визначає принципи добровільного об'єднання територіальних громад сіл, селищ, міст за принципом економічної ефективності [3]. В Україні створено 1469 територіальних громад (зокрема 31 територіальна громада на непідконтрольній території в межах Донецької та Луганської обл.) [2]. Міжнародні експерти вважають такі темпи міжмуніципальної консолідації дуже високими.

У процесі реалізації реформи децентралізації важливе значення має рівень фінансової забезпеченості об'єднаних територіальних громад для виконання ними повноважень та реалізації поставлених завдань. Об'єктивними чинниками, що зумовлюють диференціацію фінансового потенціалу громад, є історичні передумови, географічне розташування, культурні традиції, наявність корисних копалин, наявність економічно активних підприємницьких структур, соціальна та промислова інфраструктура. Для ефективного функціонування територіальних громад визначальним аспектом є їх фінансове становище [6].

Об'єднані територіальні громади – це пункти економічного зростання з новими якісними ресурсами та менеджментом. Лідери громад є менеджерами, метою яких є залучення іноземних інвестицій, реалізація інфраструктурних проектів, сплата податків та наповнення місцевих бюджетів. На сучасному етапі розвитку суспільства об'єднані територіальні громади вирішують питання підвищення рівня фінансової спроможності шляхом сприяння залученню інвестицій, популяризації територій, розвитку економіки на своїх територіях, забезпечення стратегічного управління розвитком територій, підтримки місцевого бізнесу та розвитку галузей економіки. Кожна з територіальних громад визначає пріоритетні галузі на своїх територіях. Сільські території надають перевагу розвитку галузей аграрно-промислового комплексу, фермерству для вирощування характерних для певної території культур [7].

За результатами проведеного Асоціацією ОТГ опитування голів об'єднаних територіальних громад визначено ключові сфери, у які доцільно вкладати кошти (табл. 1) з метою якнайшвидшого розвитку громади та з'ясовано основні джерела коштів для розвитку громад (табл. 2) [2].

Таблиця 1

Ключові сфери розвитку об'єднаних територіальних громад

Міські ОТГ	Дороги	79 %
	Медицина	63 %
	Освіта	58 %
Сільські ОТГ	Дороги	92 %
	Медицина	51 %
	Освіта	74 %
Селищні ОТГ	Дороги	92 %
	Медицина	78 %
	Освіта	75 %

Джерело: складено автором на основі [2].

Трьома пріоритетними напрямками розвитку територіальних громад, які потребують інвестування коштів, є дороги, медицина та освіта. У той же час, в міських громадах потреба в оновленні доріг була менша, ніж у сільських та селищних об'єднаних територіальних громадах.

Таблиця 2

Основні джерела коштів для розвитку громад

Міські ОТГ	Інфраструктурна субвенція	32 %
	Місцеві бюджети	89 %
	ДФРР	47 %
	Гранти МТД	37 %
Селищні ОТГ	Інфраструктурна субвенція	36 %
	Місцеві бюджети	71 %
	ДФРР	54 %
	Гранти МТД	36 %
Сільські ОТГ	Інфраструктурна субвенція	49 %
	Місцеві бюджети	66 %
	ДФРР	36 %
	Гранти МТД	41 %

Джерело: розробка автора на основі [2].

Голови об'єднаних територіальних громад відзначили, що основними джерелами коштів для розвитку громад є інфраструктурна субвенція, місцеві бюджети, Державний фонд регіонального розвитку (ДФРР), гранти Міжнародної технічної допомоги (МТД). Крім цих джерел, голови об'єднаних територіальних громад відзначали субвенцію соціально-економічного розвитку, обласний бюджет, кошти членів громади, кошти бізнесу, благодійні кошти [2].

В умовах кризи та скорочення державного фінансування та фінансування проєктів об'єднаних територіальних громад приватними, іноземними донорами, ефективним засобом сприяння розвитку громадянського суспільства та забезпечення соціальних та інших важливих послуг для громадян є фандрайзинг [10, с. 74].

У науковій літературі поняття «фандрайзинг» трактується як професійна діяльність, пов'язана із мобілізацією фінансових та інших ресурсів з різних джерел з метою реалізації соціально значущих і науково-дослідних неприбуткових проєктів, яка вимагає спеціальних знань та навичок фандрайзера, що можуть вплинути на прийняття донором позитивного рішення [11, с. 13].

Підтримуємо позицію В. Козака, який стверджує, що «сьогодні відбувається докорінне переосмислення категорії фандрайзингу: він трактується не як випрошування фінансових ресурсів на покриття свого існування, а як запрошення інвесторів, меценатів, спонсорів для спільної участі в соціально важливих місцевих проєктах» [4, с. 132].

Особливостями фандрайзингу є:

– фандрайзинг – це не просто пошук грошей, а робота, пов'язана із вирішенням конкретних проблем, для виконання якої потрібні гроші;

– у фандрайзингу головне не гроші, а відносини (причому, бажано довгострокові відносини між людьми);
– у центрі процесу фандрайзингу стоїть людина (потрібна людина у потрібному місці в потрібний час);
– у фандрайзингу не вимагають гроші, а завжди пропонують що-небудь натомість (наприклад, радість, насагу того, хто може надати підтримку організації) [5, с. 5].

До основних джерел фандрайзингу належать:

1. Держава: держзамовлення, цільове виділення коштів, гранти.
2. Органи місцевого самоврядування: спільна реалізація проектів, муніципальні замовлення, цільове виділення коштів.
3. Міжнародні фонди та донори: гранти, гуманітарна допомога, міжнародна технічна допомога, пільгове кредитування.
4. Комерційні структури: благодійна і спонсорська допомога грошима, послугами, інформацією.
5. Приватні особи: заповіти, пожертви, вклади.
6. Власна комерційна діяльність: дохід від лотерей, платні послуги, вкладення в цінні папери, благодійні концерти або презентації [9].

Реалізація фандрайзингу здійснюється за такими напрямками: гранти міжнародних благодійних організацій і фондів; участь у державних (або регіональних) цільових програмах; кошти з місцевого бюджету; кошти з інших фондів; збір пожертв; звернення до комерційних компаній, банків; залучення інших видів ресурсів [12, с. 4].

Досліджуючи муніципальний фандрайзинг, В. Козак розглядає його як «залучення та акумулювання ресурсів з різних джерел на соціальні та економічно важливі цілі. Основний метод муніципального фандрайзингу – реалізація спільних програм, учасниками яких є представницький орган територіальної громади, представники бізнесу та пересічні громадяни» [4, с. 135].

Джерелами ресурсів муніципального фандрайзингу є бюджети державного, регіонального або місцевого рівнів; позабюджетні фонди; вітчизняні фонди і організації; виконання робіт на замовлення населення; надання платних послуг; виконання робіт на замовлення місцевих органів влади; участь в міжнародних програмах; гранти зарубіжних фондів; добровольчі ресурси; краудфандінг [5, с. 5].

Поняття «краудфандінг» означає публічний збір коштів шляхом об'єднання людей (донорів) заради втілення проекту або загальної ідеї, ініціатором якої виступають інші люди або організації. Тобто, краудфандінг – це практика фінансування проекту чи ініціативи шляхом залучення грошей від великої кількості людей. Також краудфандінг можна назвати одноранговим збором коштів, бо люди просять інших людей про фінансову підтримку реалізації проекту некомерційної організації [1].

Краудфандінг вважається інноваційним методом збору коштів, оскільки передбачає збір коштів через інтернет. Популярність соціальних мереж дозволяє поширити потрібну інформацію серед великої кількості людей (особливо, якщо залучити осіб, які займаються блогерством), що дасть можливість довести до громадськості інформацію про важливість та доцільність соціально-економічного проекту на території певної громади та зібрати необхідну суму коштів.

Основними етапами муніципального фандрайзингу є:

- збір інформації від зацікавлених сторін та широкого кола осіб, які проживають на певній території для визначення пріоритетних напрямів розвитку об'єднаних територіальних громад;
- визначення поточних та стратегічних цілей громади;
- визначення варіантів збору коштів громадою;
- звернення до місцевих чиновників, місцевого бізнесу, державних установ та інших джерел фандрайзингу;
- вибір методів збору коштів на місцевому рівні (запуск збору коштів через соціальні мережі, проведення офлайн-заходів щодо збору коштів, організація певних подій, організація партнерства з місцевим бізнесом, організація спонсорованих заходів, поширення рекламних матеріалів);
- контроль за реалізацією фандрайзингу;
- оцінка результату та подяка всім донорам;
- реалізація проекту.

Очікуваними результатами фандрайзингу є грошові кошти; час волонтерів; технології і ноу-хау партнерів; товари, обладнання, продукція (безкоштовна або за прийнятною ціною); послуги [5, с. 5].

Розробка плану фандрайзингу на рівні об'єднаної територіальної громади дасть можливість удосконалити організацію фандрайзингу; сформувати його культуру; збільшити обсяг залучених ресурсів; зосередитись на найбільш актуальних проблемах громади; встановити та обґрунтувати окремі напрями фандрайзингу; покращити ефективність використання ресурсів, що виділяються на фандрайзинг; поліпшити

конструктивність спільної фандрайзингової діяльності всіх учасників; покращити ефективність контролю за усіма заходами фандрайзингу [8, с. 60].

Висновки. За результатами проведеного дослідження можна зробити висновок, що для України фандрайзинг є новою технологією, яка почала розвиватися в умовах проведення реформи децентралізації. Фандрайзинг є комплексним інститутом, який передбачає взаємодію багатьох суб'єктів для досягнення єдиного результату та задоволення соціально-економічних потреб об'єднаної територіальної громади. Розробка інноваційних проектів приваблива для осіб, які готові надати ресурси з метою їх реалізації та розвитку громад. Для успішності фандрайзингу необхідна ретельна підготовка, що потребує виділення пріоритетних напрямків розвитку громади та розробку стратегічного плану.

Перспективним напрямом подальших розвідок вважаємо дослідження питань планування фандрайзингу.

Література:

1. Crowdfunding for Nonprofits: How It Works. *National Council of Nonprofits*. URL: <<https://www.councilofnonprofits.org/tools-resources/crowdfunding-nonprofits>> [in English]. (2021, March, 30)

2. Головні джерела коштів для розвитку ОТГ. *Децентралізація дає можливості*. URL: <https://decentralization.gov.ua/news/12748> (дата звернення: 30.03.2021).

Holovni dzhherela koshtiv dlia rozvytku OTG [The main sources of funds for the development of OTG]. *Detsentralizatsiia daie mozhlyvosti* [Decentralization provides opportunities] < <https://decentralization.gov.ua/news/12748>> [in Ukrainian]. (2021, March, 30).

3. Закон України «Про добровільне об'єднання територіальних громад» від 5 лютого 2015 р. № 157-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/157-19#Text> (дата звернення: 30.03.2021).

Zakon pro dobroviline ob'iednannia terytorialnykh hromad (2015) (Verkhovna Rada Ukrainy). [Law on Voluntary Association of Territorial Communities] < <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/157-19#Text>> [in Ukrainian]. (2021, March, 30).

4. Козак В. Фандрайзинг як інструмент розвитку територіальних громад в умовах децентралізації. *Державне управління та місцеве самоврядування*. 2018. № 3. С. 131–141.

Kozak V. (2018). Fundraising as a tool for the development of territorial communities in a decentralized environment. *Derzhavne upravlinnia ta mistseve samovriaduvannia* [Public administration and local self-government], 3, 131–141. [in Ukrainian].

5. Краудфандинг и фандрайзинг как способы успешного привлечения ресурсов для устойчивой работы организации. Белгород : ООО «КОНСТАНТА», 2017. 40 с.

Kraudfanding i fandraizng kak sposoby uspeshnogo privlechenija resursov dlja ustojchivoj raboty organizacii [Crowdfunding and fundraising as ways to successfully attract resources for the sustainable work of the organization] (2017). Belgorod: ООО «KONSTANTA», 40. [in Russian]

6. Оцінка фінансових показників бюджетів 872 ОТГ: рейтинг за I півріччя 2020 р. *Децентралізація дає можливості*. URL: <https://decentralization.gov.ua/news/12748> (дата звернення: 30.03.2021).

Otsinka finansovykh pokaznykiv biudzhativ 872 OTG: reitynh za I pivrichchia 2020 roku [Estimation of financial indicators of budgets 872 OTG: rating for I half of 2020]. *Detsentralizatsiia daie mozhlyvosti* [Decentralization provides opportunities] < <https://decentralization.gov.ua/news/12748>> [in Ukrainian]. (2021, March, 30).

7. Пальчук В. Економічний розвиток громад в рамках децентралізації. *Україна: події, факти, коментарі*. 2018. № 11. С. 38–50.

Palchuk V. (2018). Ekonomichni rozvytok hromad v ramkakh detsentralizatsii [Economic development of communities in the framework of decentralization]. *Ukraina: podii, fakty, komentari* [Ukraine: events, facts, comments], 11, 38–50. [in Ukrainian]

8. Секерин В. Д., Горохова А. Е. Перспективы использования фандрайзинга для финансирования региональных и муниципальных программ развития. *Вопросы региональной экономики*. 2013. № 17 (4). С. 56–61.

Sekerin V. D., Gorohova A. E. (2013). Perspektivy ispol'zovanija fandraizngia dlja finansirovanija regional'nyh i municipal'nyh programm razvitija [Prospects for using fundraising to finance regional and municipal development programs]. *Voprosy regional'noj jekonomiki* [Regional economic issues], 2013, 17 (4). 56–61. [in Russian]

9. Синяк Д. Гранти без маніпуляцій та жебрацтва. *Децентралізація дає можливості*. 2018. URL: <https://decentralization.gov.ua/news/8990> (дата звернення: 25.03.2021).

Syniak D. Hranty bez manipuliatsii ta zhebratstva (2018). *Detsentralizatsiia daie mozhlyvosti* [Decentralization provides opportunities] < <https://decentralization.gov.ua/news/8990>> [in Ukrainian]. (2021, March, 25).

10. Соколова А. Модель фандрайзингової діяльності в Україні. *Журнал європейської економіки*. 2015. № 1. С. 72–88.

Sokolova A. (2015). Model fandraizynhovoї diialnosti v Ukraini [Model of fundraising activity in Ukraine]. *Zhurnal yevropeiskoi ekonomiky* [Journal of European Economy], 1, 72–88. [in Ukrainian]

11. Соколова А. М. Фандрайзингова діяльність: сутність, особливості та перспективи розвитку. *Економіка та держава*. 2013. № 1. С. 13–16.

Sokolova A. M. (2013). Fandraizynhova diialnist: sutnist, osoblyvosti ta perspektyvy rozvytku [Fundraising activity: essence, features and prospects of development]. *Ekonomika ta derzhava* [Economy and state], 1, 13–16. [in Ukrainian]

12. Фандрайзинг : навч. посіб. Центральноукраїнський регіональний навчальний центр. Партнерство громад фундація «Україна-США» (USAID). 2003. 95 с.

Fandraizynh [Fundraising] (2003). Tsentralnoukrainskyi rehionalnyi navchalnyi tsentr. Partnerstvo hromad fundatsiia «Ukraina-SShA» (USAID) [Central Ukrainian regional naval center. Partnership of the communities of the foundation “Ukraine-USA” (USAID)], 2003, 95. [in Ukrainian]